

V Přepychách ctí minulost a odkazy předků

Ves přepychů, to je lidí, kteří převyšují pýchou ostatní – tak vysvětlují jazykovědci místní název Přepychy, vzniklý od slovesa přepýchatí neboli převýšiti pýchou, jemuž se v současnosti vrací původní význam.

Přepychy, obec na Rychnovsku se šesti stovkami obyvatel, se totiž v poslední době změnila k nepoznání a místní mají být nač pyšní. Tou pýchou se rozumí hrdość na místo, kde žijí.

Zdejší historie se začala psát – a to doslova a do písmene – před více než 660 lety, nebýt první písemná zmínka, která byla nalezena v seznamu far založeném u Státního okresního archivu v Rychnově nad Kněžnou, pochází z roku 1355. Ve skutečnosti ovšem osídlení Přepych sahá ještě hlouběji do minulosti.

Záchrana historických skvostů

Mezi nejvýznamnější a historicky nejceněnější památky v obci patří dva zvony v kostele sv. Prokopa – jeden odlitý roku 1545 a druhý 1559. Jen zázrakem „přežily“ rekvizici během obou světových válek, což se bohužel nepodařilo

Petr Rudolf Manoušek stávající opraví a zároveň odlije zvon nový v původní velikosti, aby doplnil bývalou trojici.

Právě u dominanty Přepych, do daleka žluté svítícího kostela sv. Prokopa, začne náš výlet, během něhož si mimo jiné ověříme, s jakým citem zpracoval před dvěma lety heraldik symbol obce – znak, udělený Přepychám v roce 2016.

„Ve stříbrném štítě zelený vrch a modrá vlnitá pata. Ve vrchu zlatý snížený stupňovitý hrot. Z vrchu rostou tři listnaté stromy v přirozených barvách, prostřední vyšší,“ uvádí se o erbu, jehož podoba vychází z historické obecní pečeti. Vrch ukazuje geografickou polohu obce, stromy na něm se vztahují k ovocnářské tradici místa. Stupňovitý klín symbolizuje zdejší opukové lomy, modrá vlnitá pata údolí Dřízna a potok, protékající obcí.

Dominanta Přepych, kostel sv. Prokopa, ukryvá vzácné zvony a varhany

Skály k obci neodmyslitelně patří

v případě třetího, nejmladšího zvonu z roku 1931, který byl odvezen v roce 1942. Tyto unikáty, stejně jako varhany na kůru kostela, však potřebují pomoc odborníků a je potěšující, že jim nedávno opravdu svítla naděje na záchranu.

Zatímco celková obnova královského nástroje je už před dokončením a to především díky naprosto mimořádné vlně solidarity místních obyvatel i lidí z okolí, kteří formou tzv. adopce varhanních píšťal nebo dobrovolným vstupným na benefičních koncertech darovali několik set tisíc korun, zvony teprve přijdou na řadu. Vyhlášený zvonář

Údolí Dřízna s kaplí Panny Marie, studánkou a křížovou cestou má své kouzlo a tajemství

Tajemné údolí s prameny

Vyjdeme od kostela sv. Prokopa podél silnice druhé třídy směrem na Záhornici. Zhruba po třech stech metrech přijdeme k odbočce doprava, ale než se po ní vydáme, stojí za prohlídku nedávno stylově upravená skalní lokalita v těsném sousedství vozovky, která se stala odpočinkovým místem snad právě proto, že skály, jak dokládá i zmíněný znak obce, k Přepychám patří.

Pak už odbočíme a pokračujeme necelý kilometr po žluté turistické značce. Mimo této cesty jich vede do údolí několik a ať si vybereme kteroukoli z nich, do poslední chvíle nebudeme tušit, jak krásná a poněkud tajemná lokalita se uprostřed hvozdů nachází. Teprve, když vyjdeme z lesa, rozprostře se před námi údolí s loukou – mariánské poutní místo Dřízna s kapličkou, křížem, památníkem, je tu i studánka.

Genius loci tomuto místu nelze upřít, spíše naopak, vždyť tajemstvím je opředen i samotný název. Odkud pochází nebo jak vzniklo toto místní pojmenování, nikdo prý netuší a společlivou odpověď nelze nalézt ani v historických pramenech.

Jedna z verzí například uvádí, že by mohlo odpovídat staročeskému dřiezha, dřiezka, tedy tříška či odštěpek, a napovídalo by o vztahu k dřevorubectví.

Mecenáš P. Alois Mádr

Těžko uvěřit, že za vším stojí v podstatě jediný člověk, P. Alois Mádr, původem z Bohdašína,

Novodobá dřevorezba místního umělce se stala základem pro originální dárek novým občánkům

kteří přišel na farost v Přepychách v roce 1875. Psal se rok 1888, když tento kaplan inicioval stavbu kaple uprostřed lesů. Lokalitu si jistě nevybral náhodou, protože na začátku údolí vyvěrá vydatný pramen, který údajně nikdy nevyschne, a není zdaleka jediný, v jeho okolí jsou další... I tento fakt má své místo ve znaku obce.

Zdejší kaple s oltářem Panny Marie Lurdské vznikla u příležitosti čtyřicátého výročí panování Františka Josefa I. V přilehlé lesní stráni bylo pak v roce 1891 vybudováno čtrnáct zastavení křížové cesty a do skály vytesán Boží hrob. Většinu vynaložených nákladů, 3328 zlatých, 72 krejcarů na kapli a 2000 zlatých na křížovou cestu, uhradil sám iniciátor, kaplan Alois Mádr, zbytek věnovali věřící.

Už předtím stál ale v údolí dřevěný kříž, který byl právě v osmdesátých letech 19. století nahrazen litinovým. Vztyčení se dokončilo o půlnoci před svátkem narození Panny Marie 8. září 1883 a o den později, v den dvoustého výročí osvobození Vídně od Turků, ho za účasti duchovních a čtyř tisíc věřících ze širokého okolí posvětil spolu s jeskyní, v níž je studánka, Antonín Flesar, farář z Přepych. Ten pak roku 1895 napsal: „Jest tam studánka Křížovka, silný pramen dobré vody, již mnozí přičítají sílu léčivou. Nad studánkou místo sešlé střechy pořízena pěkná klenba, k níž přivázeny horské balvany z rozvalin někdejšího hradu Rychwaldu u Dobřan. Na vedlejší dubu je starý obraz Matky Páně na dřevě vymalovaný s letopočtem 1764...“

Škoda, že člověku, který nejen v dřízenském údolí i v samotných Přepychách (či chcete-li Přepysích) zanechal nesmazatelné stopy, byl dopřán pouhý

čtyřicet jeden rok života. Zemřel v roce 1892 v Praze, ale pochován je na starém hřbitově v obci, pro niž toho stihl tolik vykonat. Náhrobní desku, stejně jako Mádrův památník v Dříznych, uhradili občané, o čemž svědčí nápis: Kaplanu přepyšskému na věčnou památku věnují vděční ctitelé roku 1897.

Pomník P. Aloise Mádra, zakladatele poutního místa

Novodobá tradice

Dřízenské údolí, které každoročně nejvíce ožívá v květnu, kdy se tu konají pravidelné nedělní odpolední bohoslužby, prošlo před dvěma lety z iniciativy vedení obce viditelnou změnou s cílem vrátit lokalitě její původní podobu podle staré pohlednice z roku 1925. Došlo k úpravě cest, trávníků a výsadbě nových stromů před kaplí. Při slavnostní mši v květnu 2015 byla posvěcena i nově instalovaná dřevorezba přepyšského řezbáře Radka Křivky u studánky Křížovka, v místě, kde kdysi býval obraz Matky Páně. Obnovila se tak starší tradice, která trvá s menšími či většími přestávkami více než dvě stě padesát let.

Právě tento dřevěný obraz dal vzniknout originálnímu daru pro nově narozené občánky Přepych. Pomocí moderní 3D techniky se podařilo vytvořit miniaturní plastiku a 19. září 2015 převzali v kapli Panny Marie rodiče prvních šesti narozených dětí z Přepych jedinečný medailónek, jako věrný (ale mnohonásobně zmenšený) obraz dřevorezby. Na rubové straně jsou

uvedena jména rodičů a jméno jejich potomka s datem narození, čímž památka na mimořádný den získává na ještě větší osobitosti.

Rozhled do všech stran

Až si vychutnáme naprosto jedinečnou atmosféru poutního místa, vystoupáme po turistické značce na kopec Osičina, nejvyšší bod nad zalesněným údolím, na jehož plochém vrcholu se v nadmořské výšce 416 metrů nachází rozhledna.

Jedná se vlastně o 54 metry vysoký telekomunikační stožár s vyhlídkovou plošinou 33 metry nad zemí, kam vede 165 schodů. Za jasného počasí lze odtud vidět Orlické hory, Kralický Sněžník, polské Stolové hory, Adršpašsko, Krkonoše, na jihu pak Železné hory, Kunětickou horu a rovinatě Polabí.

Zajímavý je ovšem nejen obzor, ale i těsné sousedství rozhledny směrem k Vojenicím, kde bylo v lese a na přilehlém poli objeveno mohylové pohřebiště lidu lužických popelnicových polí z mladší a pozdní doby bronzové (1300 až 800 let př. K.).

Díky vstřícnosti majitele a námjemce pole, kteří počínaje rokem 2014 ponechali dočasně bez obdělávání plochu o velikosti zhruba

1500 m², na které bylo zjištěno nejvíce radlicí traktorů narušených nálezů, probíhá vždy během letních prázdnin terénní průzkum za účasti studentů archeologie českých vysokých škol pod vedením archeoložky okresního muzea Marty Bekové. Práce přinesly vedle nálezů torzuren či hrobových nádob také objev nečekaně dobře dochované bohatého hrobu z pozdní doby bronzové a navíc kameného tělesa mohyly, která nebyla patrná na povrchu. Zároveň se potvrdilo, že vedle mohyl zachovaných v lese byly na pohřebišti i další, zdánlivě zničené mohylové náspy. Objevily se i záhadné zahloubené objekty, které teprve čekají na další zkoumání.

Osvěžení pohledy do kraje sestoupíme zpět do údolí a naposledy nasajeme atmosféru Dřízen. K návratu do Přepych využijeme staré pískovcové schody vedoucí k Božímu hrobu a navazující na křížovou cestu. Ve chvíli, kdy opustíme les, v dále zahlédneme nově vysazené nebo zčásti obnovené švestkové a třešňové aleje podél příjezdových cest jako poslední symbol zobrazený ve znaku této pozoruhodné obce.

Dana Ehlová
Foto: autorka

Rozhledna Osičina umožňuje prohlédnout si nejen kraj Orlických hor i Podorlicka, ale region mnohem širší

